

2.

Om Æbeløs Forhold til Klinte Sogn.

Æbelø hører nu i kirkelig Henseende til Klinte Sogn i Skam Herred; men inden dette blev slaaet fast, førtes der i det 17de Aarhundrede en langvarig Strid mellem Byen Bogense og Præsten i Klinte og Grindløse, hvilken Tvist har givet Anledning til følgende lille Undersøgelse⁵⁾.

Æbelø forekommer vistnok første Gang i Ølisten i Valdemars Jordebog⁶⁾. Navnet »Æblæø« (ogsaa »Ablæø«) lader formode, at Øen har Navn af, at Skovabilden har været stærkt fremtrædende blandt den frodige Trævæxt,

⁵⁾ Sml. Crone i Sml. til Fyens Topogr. og Hist. IX, 295—6.

⁶⁾ O. Nielsen, Liber census Daniæ, S. 52. Jvfr. Johs. Steenstrup, Studier over Kong Valdemars Jordebog, S. 391 ff.

hvormed Øen fra gammel Tid var dækket. Øens hele Areal udgjør 431 Tdr. Land, hvoraf over Halvdelen endnu er Skov; men for Aarhundreder siden var Skoven meget større.

At Øen fra gammel Tid har været regnet til Klinte Sogn, synes bestemt at fremgaa af en Del Breve fra det 15. og Begyndelsen af det 16. Aarhundrede, hvoraf Udtog findes i Antvorskov Klosters Registrant, og som tyde paa, at det har været en anerkjendt Rettighed for Gaardene i Klinte Sogn og i Annexet Grindløse (eller dog i en Del af samme), hvert Aar frit at hugge og hente 1—2 Skovvognlæs Tømmer eller Brænde fra Æbelø. Naar den nævnte Registrant indeholder disse Oplysninger, kommer det af, at Antvorskov Kloster ved Sten Basses Gave havde faaet temmelig betydelige Ejendomme i Nordfyn og derfor havde Interesse af at hævde Gaardenes Ret til Skovhugst paa Æbelø¹).

Da Kong Frederik I 1524 overdrog Næsbyhoved Len som Pantelen til Hr. Peder Ebbesen, betegnedes »Ebleøø« som en Del af samme med den Tilføjelse: »dog at vore og Kronens Øg skulle blive ved at gaa der, som de gjorde i Dronning Christines Tid²)«. Lidt senere var Jørgen Henningsen Quitzov til Sandager, Lensmand i Rugaards Len, ogsaa forlenet med Æbelø. I hans Tid indfaldt Grevefejden, da en Del Borgere fra Odense 1534 gjorde et ødelæggende Tog til Nordfyn³) og bl. a. røvede Jørgen Henningsens Fæ, Øxne og Geder paa Æbelø⁴). Det er vel paa Grund af de ved Krigen forvoldte Forstyrrelser i saa mange Forhold, at »Fru Elene (Gøye) Jørgen Henningsens Hustru« 1535 af Christian III fik »et Følgebrev til Bønder og Kronetjenere udi Klinte og Grindeløs, at hun maa igjen annamme

¹) De ældste danske Archivregistranter IV. s. Reg. u. Æbelø. Jvfr. foran S. 757 f.

²) Frederik I's Danske Registranter, S. 50.

³) Ved den Lejlighed er det ældste Kjørup formodentlig gaaet op i Luer (s. foran S. 761 Not. 3).

⁴) Danske Mag. 3. R. VI, 32. Paludan-Müller, Grevens Feide I, 247.

samme Tjenere med Æbelø¹⁾«. Jørgen Henningsen Quitzov havde nemlig maattet aftræde Rugaards Len til Johan Urne; men hans Hustru beholdt dog ovennævnte Sogne, som vel ogsaa kun midlertidig havde været forenede med Rugaards Len.

I en Fortegnelse fra 1547 over »Kongens Øg og Føl« i Næsbyhoved Len bemærkes, at der paa »Effvælleø« gik 15 gamle Øg²⁾. For øvrigt gjorde Øen mest Nytte ved den Skov, der fandtes der. Saaledes fik Jørgen Skinkel, Lensmand i Odensegaards (det tidligere Næsbyhoved) Len, 1557 et Kongebrev af følgende Indhold: Dr. Cornelius (Hamsfort), Kongens Livlæge, har berettet, at hans Tjenere i Nørreby (Klinte Sogn) og Egenø paa Sletten lide stor Mangel paa Gjærdsel; Kongen har derfor givet dem saa meget, som de behøve til deres Gjærder i dette Aar, hvorfor Jørgen Skinkel skal anviser dem, hvor de maa hugge det paa »Ebbelø« og lade dem faa det uden Betaling³⁾.

Siden maa Øen være bleven lagt under Nyborg Len, da Lensmanden her, Eskild Gøye, 1561 fik kgl. Befaling om at lade Jørgen Svabe til Harridslevgaard faa »Ebbelø«, da Kongen havde forlenet ham med den indtil videre⁴⁾. Under 11. Novbr. 1571 udgik der Befaling til Axel Viffert, Lensmand paa Nyborg Slot, om at lægge »Ebleø« ind under Nyborg Slot, hvis det var rigtigt, som det var Kongen berettet, at Fru Karine, Jørgen Svabes Enke, var død⁵⁾. Befalingen maa dog ikke være bleven sat i Værk; thi 24. Febr. 1572 fik Otte Emmichsen, Lensmand paa Rugaard, Forleningsbrev paa Æbelø, som Jørgen Svabe sidst havde den i Værge, mod aarlig at svare 50 Dlr. deraf og at frede Skovene paa Øen⁶⁾.

¹⁾ Danske Mag. 3. R. V, 55.

²⁾ Provst Knudsens Samlinger om Æbelø (i min Besiddelse).

³⁾ Kancelliets Brevbøger 1556—60, S. 79.

⁴⁾ Kancelliet Brevbøger 1561—65, S. 59.

⁵⁾ Kancelliets Brevbøger 1571—75, S. 87.

⁶⁾ Smst. S. 104. 247.

Da Besiddelsen af Øen vilde være ønskelig for Ejeren af Kjørup, tilbød Movrits Podebusk 1574 Kongen noget Gods i Koldinghus Len i Mageskifte for den. Der blev dog ikke noget af Handelen, rimeligvis fordi det tilbudte Gods ikke var tilstrækkeligt. Derimod opnaaede M. Podebusk samme Aar at blive forlenet med Øen paa de samme Vilkaar, hvorpaa Otte Emmichsen hidtil havde haft den¹⁾. Og endelig fik Fru Magdalene Sehested, Movrits Podebusks Hustru, 12. Juni 1578 kongl. Skjøde paa Æbelø samt paa 2 Kronens Gaarde i Kjørup og 1 i Tørresø. Hvorfor hun og ikke Manden fik Skjødet, vide vi ikke; men det er vel rimeligt, at noget af hendes Arvegods er blevet givet til Magelæg. At Kongen skulde have foræret hende Øen, som det undertiden har været antaget, er vel næppe rimeligt.

Den Omstændighed, at Æbelø saaledes var kommen under Kjørup Gods, bevirkede, at den for en Tid ogsaa regnedes til Agernæs Sogn³⁾, hvilket dog i Virkeligheden ikke havde meget at sige, da der paa hin Tid ikke synes at have været faste Beboere paa Øen, men kun nogle Tanghytter, som i Fisketiden benyttedes af fremmede, der dreve Fiskeri under Øen⁴⁾. I Podebuskernes Tid skal dog noget af Øens Areal være blevet taget under Ploven. Det meste var dog fremdeles bedækket med Skov, og det var især denne Herlighed, som lokkede en Del Borgere i Bogense til at danne et Andelsselskab, der med kgl. Tilladelse af 22. Juni 1623⁵⁾ afkjøbte Henrik v. Puttbusch Øen for 4000 Daler (6000 Slettedaler).

Det er næppe rimeligt, at Borgerne i Bogense have haft stor Fordel af denne Handel, skjønt den sikrede dem fornøden Ildebrændsel, som de trængte til; thi snart efter

¹⁾ Smst. S. 509. 522.

²⁾ Laursen, Kronens Skjøder, S. 176.

³⁾ Crone, M. Jaeob Madsens Visitatsbog, S. 120.

⁴⁾ Saaledes ifølge et Tingsvidne fra en senere Tid, der er refereret i Provst Knudsens Mnskr. Se dog ndf. S. 766—7.

⁵⁾ Vedel Simonsen, Rugaards Historie II, 1, 104f.

udbrød den kejserlige Krig, i hvilken Skoven paa Æbelø led meget. Af et Tingsvidne fra 1651 fremgaar, at baade i den nævnte Krig og i Svenskekrigen 1643—45 bleve mange Træer rodhugne af Soldater, der holdt Vagt paa Øen, saa kun Stubbene stod tilbage¹). I et andet Tingsvidne af 1654 angaaende Forhold paa Øen, bemærkes, at en gammel Kone udsagde, at hun og hendes Mand 1623 kom til Øen for at passe Bogense Lodsejeres Kvæg. Medens de boede der, kom i den kejserlige Fejde en Oberst, ved Navn Slabata, der til Øen med 70 Skibe og ganske udplyndrede Folkene samt alt, hvad Lodsejerne da havde der²).

En mindre heldig Sag var det ogsaa, at de mange Andele, hvori Kjøbesummen var fordelt, og de mange Hænder, hvorpaa disse Andele i Tidens Løb kom, gav Anledning til mange Overdragelser, Retssager og Forhandlinger, der kunde fortsættes gennem Aaringer³). Dertil hørte ogsaa Striden mellem Borgerne i Bogense og Præsten i Klinte om, hvem de kirkelige Indtægter, der kunde falde af Øen, rettelig tilhørte, og til hvilken Kirke dens faa Beboere vare sognepligtige. Det er herom følgende Aktstykker fra Odense Bisparkiv handle. Et af dem indeholder et ganske interessant Bidrag til vore Fiskeriers Historie.

a.

Frederik den Tredie med Guds Naade Danmarks,
Norges, Vendes og Goethes Konning.

Vor synderlig Gunst tilforn. Eftersom os elskelig, hæderlig og vellærd Her Hans Jacobsen, Præst til Klinte og Grindeløs Sogne, for os underdanigst haver ladet andrage og berette, hvorledes Borgmesterne og en Del Borgerskab i vor Kjøbsted Bogense skal formene de Folk paa Æbeløe boendes at søge Klinte Kirke, eftersom samme

¹) Provst Knudsens Mnskr. om Æbelø.

²) Aktstykker, udgivne af Fyens Stifts lit. Selsk. I, 8. Se ogsaa ndf., S. 000.

³) Herom indeholder Provst Knudseus Mnskr. en Række Oplysninger hentede fra Bogense Raadstuearkiv.

Øboer skal søge Bogense Kirke med deres Børn at lade døbe og et Offer at give, mueligt i den Mening, at de ville, samme Ø Bogense Sogn skulde tilhøre, af den Aarsag de den for nogle Aar siden dennem skal have tilforhandlet, uanset samme Ø ikke aleneste er landfast til bemeldte Klinte Sogn og Grund, og derimod til Bogense By og Kirke skal være en ganske Mil over til Søs, og ikke kunne komme dertil, uden de skulle rejse den forskrevne Vej igjennem Klinte Sogn, som Øen paagrændser. Desforuden skal samme Ø tilforn, da derpaa ikkun et Hus var bygt, altid [have] ligget udi bemeldte Klinte Sogn, saavelsom altid søgt samme Kirke, og de Folk, som paa samme Ø endnu ere, næsten altid skal søge Klinte Kirke, Prædiken at høre, deres syge af Præsten der sammesteds og besøges, og andet deslige af hannem forrettes. Underdanigst derfor begjærendes, at samme Øboer maatte tilholdes bemeldte Klinte Kirke at søge. Da efterdi vi af Eders underdanigste Erklæring naadigst erfarer saaledes, som forskrevet staar, sig dermed at forholde, bede vi Eder og naadigst ville, at I Almuen paa forskrevne Æbelø herefter tilholder forskrevne Klinte Kirke at søge og den for deres rette Sognekirke at holde. Dermed sker vor Vilje. Befalendes Eder Gud. Skrevet paa vort Slot Kjøbenhavn den 19. Decembris Anno 1653. Under vort Signet.

Friderich.

Udskrift: Os elskelig, ærlig og velbyrdig Hr. Henning Valkendorf til Glorup, Ridder, vor Mand, Tjener og Befalingsmand paa vor Gaard udi Odense.

b.

Næst al lyksalig Ønske, stor Taksigelse for beviste Gode, det igjen at forskylde jeg altid findes villig.

Kjære Her Hans, eftersom I udi Eders Skrivelse mit Kundskab er begjærendes om dennem, som bor og daglige Aaret udi gjennem ere paa Æbelø: da udi min Farfaders, Faders og min Tid, saa mange Folk, der boede og tjente

os paa Æbelø, søgte Klinte Kirke med Brudevielse, Børn at døbe, og de, som døde paa Øen, bleve begravne udi Klinte Kirkegaard. De ginge og til Skrifte hos Klinte Præst alle, som vare paa Øen, og gav hannem Offer om højtidelige Dage med anden Rettighed. Æbelø ligger ogsaa landsfat med Klinte Sogn fra Jersore, hvorfra man kan baade age, ride og gaa til Æbelø, og haver altid været holdet udaf mine Forældre og mig at ligge udi Klinte Sogn. Jeg haver vel solgt Bogense Borgere Æbelø til alle og menige Mands nødtørfte Ildebrand, men ikke solgt dennem Guds, Kongens, Kirkens eller Præstens tilbørlige Ære og Rettighed. Dette jeg Hr. Hans til et venligt Svar paa Eders Skrivelse vilde lade forstændige. Og vil nu og altid have hannem under Guds højeste Beskærmelse befalet. Datum Kjørup den 28. Martii Anno 1654.

H. von Puttbusch

m. propria.

Udskrift: Hæderlig og vellærde Mand Her Hans Jacobsen, Sognepræst til Klinte og Grindeløs Sogne, venligen tilskrevet.

c.

Stormægtigste, højbaarne Fyrste, allernaadigste
Herre og Konge!

Eftersom hæderlig og vellærd Mand Hr. Hans Jacobsen, Sognepræst til Klinte og Grindløse Sogne, for Ed. Kgl. Maj. haver ladet berette og andrage, hvorledes Borgmester i Bogense og en Del Borgere der sammesteds, Æbelø Lods ejere, hannem hans Rettighed monne forkorte, idet de vil eragte forbemeldte Ø deres Bys Sogn at tilhøre, eftersom deres Arbejdsfolk der sammesteds lader deres Børn døbe udi Bogense Kirke og deres Offer der til Sognepræsten udgiver. Formenendes samme Ø at ligge til Klinte Sogn af angivende Aarsager: Først at forskrevne Ø skal være landfast til Klinte Sogn og Grund; dernæst at Øen tilforn, da der ikkun var et Hus paabygt, haver altid ligget til Klinte Sogn; for det tredie, at Almnøen paa samme Ø mesten altid

søger Kllnte Kirke, Prædiken at høre, og deres syge af Præsten der sammesteds besøges.

Efter saadan Her Hans Jacobsens Beretning Ed. Kgl. Maj. naadigste Missive og Befaling til vores gunstige Hr. Lensmand, velb. Hr. Henning Valkendorf til Glorup, er over-skikket, Almuen paa forskrevne Ø at tilholde Kllnte Kirke at søge og den for deres rette Sognekirke at holde, som samme Ed. Kgl. Maj.s naadigste Missive, dat. Kjøbenhavn den 19 Decemb. 1653, derom formelder.

Da paa det Ed. Kgl. Maj. underdanigst af os, samme Øs Lodsejere, kan vides¹⁾ om forbemeldte Øs Beskaffenhed og rette Tilliggelse, er dette samtlige vores underdanigste og sandfærdige Angivende.

Først haver sal. højlovlig Ihukommelse Konning Frederik den Anden fra sig og efterkommende Konninger udi Danmark og Kronen givet og skjødet sal. velb. Fru Magdelene Seested, Mouritz Podebusks Hustru, og hendes Arvinger forskrevne Æbelø (liggendes under Fyns Land) med al sin Herlighed, som der af Arildstid tilligget haver, dog unævnt nogle Øboer, saa og under hvad Sogn det skulde henhøre. Efter derom højbemeldte kgl. Gavebrev, dat. Koldinghus den 22. Juni 1578, des videre Formelding.

Dernæst haver Ed. Kgl. Maj.s kjære Her Fader, højlovlig i Amindelse, Konning Christian den 4de, af høj Øvrigheds Magt naadigst tilladt os Borgere og Indbyggere, forskrevne Ø, liggendes udenfor Bogense By, af velb. Henrik von Podebusch til Kjørupgaard at tilforhandle, efterdi ellers ingen Ildebrand er her til Byen; og befindes hvis Skov, her til Byen tilforn været haver, at være frakommen til Adelen. Efter derom samme kgl. naadigste Tilladelse des videre Formelding, dat. Kjøbenhavn den 21 Juni 1623.

For det tredie, velbemeldte Henrik von Podebusch udi hans Kjøbebrev og Skjøde, med adelige gode Mænds Hænder underskrevet og forseglet den 18 Juni 1623, til os Bogense

¹⁾ D. e. oplyses.

Bys Borgere og Indbyggere fuldkommelig afhænder samme Ø (liggendes under Fyns Land) med al sin Herlighed, den nu er og af Arildstid tilligget haver, hvad Navn det nævnes eller have kan etc. Aldeles ingen Øbo liggendes til Klinte Sogn derudi benævnet, eller dertil at være landfast. Efter derom samme Kjøbebrevs og Skjødes videre Formelding.

For det fjerde, de Argumenter og Motiver, som Hr. Hans Jacobsen efter (!) sin Begjærings Erholdelse for Ed. Kgl. Maj. lader andrage, ere ikke saa fyndige og fundamental, som de ellers synes at være. Thi først da er ikke for^{ne} Ø saa landfast til Klinte Sogns Grund, at man kan altid komme sikker did henover, naar man vil; men er ikkun et lidt smalt Rev eller Brod derimellem, som det vilde Hav tit og ofte, ja mesten alle Dage, overskyller og overløber saa dybt, at man umulig kan komme derover; og det kan hænde sig mange Gange, naar Prædiken skal forrettes udi Klinte Kirke, man da formedelst saadan dyb Flod ikke kan komme did at forrette sin Gudstjeneste uden Livsfare, i Sønderlighed om Vinteren udi hele Maaneder umuligt, i den Sted man da sikker nok til Baads kan komme til Børgense at høre Prædiken. At saa i Sandhed er beskaffent med forbemeldte Brods store Usikkerhed, haver adskillige (desværre) med deres egen Skade, og en stor Del baade af vores Medborgere og andre med deres Undergang erfaret, idet der vi i Begyndelsen altid vilde rejse og færdes med Heste og Vogn til og fra samme Ø, førend vi betænkte at fare til Baads, satte mange fattige Folk Livet til med Heste og Vogn, tre tillige med beslagen Vogn samt medhavende Faar og Gods, endogsaa om høj Dagslys, jammerligen druknet og underganget, og ellers mange flere paa andre Tider, mesten en hvert Aar, eller flere et andet Aar; endogsaa en Mand med sin Hustru, Heste og Vogn og medhavende af Hr. Hans Jacobsens egne Sognefolk, som er de sidste, ynkeligen er omkommen paa de Steder, som vores Kirkevej nu skulde aflægges. Ej heller formeldes udi nogle vores Adkomstbreve, at samme Ø skal være landfast eller

beliggendes til eller under Klinte Sogn, men tvert imod udi Ed. Kgl. Maj.s kjære Hr. Faders, højlovlig Ihukommelse, naadigste Tilladelsebrev tydeligen meldes, at den for vor Kjøbsted Bogense liggendes er. Dernæst skal Hr. Hans Jacobsen ikke kunne gjøre bevisligt, at der haver været nogen opbygte Huse paa Øen, førend vi os den tilforhandlede; men efter naadigste kgl. Tilladelse at købe og os skjødede Herlighed at bruge, vi for nogle Aar siden haver os stor Møje og Besværing tiltaget, den af Krigsfolket (som os alt vores Kvæg der berøvede) baade udi den kejserlige og udi den sidste Ufreds Tid afhugne Skov at lade oprydde, og igjen paa Stedet at lade pløje og saa, der endog vores Kvæg om Sommeren græsset. Hvortil at have Indseende, vores Arbejde og Gavn at forrette, vi der holder en Mand og en Fisker, som vi giver Kost og Løn, til hvis Skjul, saa vel som til vores egen Værelse, til vores Kvægs og indavlede Korns Beskjærmelse, vi tvende Huse have ladet opsætte. Og dersom nogen vilde foregive, at der haver været en Fisker der paa Øen udi forrige Tider, saa haver han dog ikke boet derpaa eller nogensteds udi Skam Herred, i hvilket Klinte Sogn er beliggendes, men aleneste nogen Tid om Sommeren i Fiskeriet der haft en Tangbo, og boet udi Skovby Herred udi den næste By ved Bogense, som man kører igjennem til Æbelø, nemlig Bøgelund til Sandager Kirke. Foruden disse vores forskrevne Tjenestefolk, som hverken haver fæst eller stedt, skal ikke findes nogen anden Almue, Folk eller Øboer paa samme Øs Begreb. Hvilke vores Tjenere fra Begyndelsen af haver altid søgt Bogense Kirke med Brudevielser, med Børn at lade døbe, med Prædiken at høre, Absolution at annamme, at communicere, og holdt Bogense Kirke for deres Sognekirke, hvor de ogsaa kan faa tre eller flere Prædikener om Ugen at høre, imod de kun een ordinarie kan høre udi Klinte Kirke; og da tillige medtage vores Forretninger og Ærender med sig frem og tilbage, i den Sted, dersom vores Tjenere og Daglønnere skulde erkjende

Klinte Kirke for deres rette Sognekirke, og regnes iblandt dens Almue, da skulde de og holde sig efter deres Skik og Bylove, og i saa Maade tit og ofte formedelst deres Sammenkomst og vanlige Gilder kunde forsømme vores Gavn og Arbejde, og da rejse i Øster fra os, i den Sted de skulde rejse i Vester hjem til os. — For det tredie, at Hr. Hans Jacobsen beraaber sig paa, at de Folk paa Æbelø tit og ofte søger hans Kirke, og [han] dennem i adskillige Maader monne betjene, da giver vi underdanigst derimod tilkjende, at vi paa nogen Tid haver haft en Rydde-mand der paa Øen paa et fortinget Arbejde for os at færdig gjøre, som er kommen fra Jylland, søger Kirke, hvor hannem lyster, og uden Tvivl af Hr. Hans Jacobsen i en og anden Maade [er] betjent, hvilket hannem ej heller af nogen Præst kan formenes, naar han sin Skrifteseddel fra sin forrige Sjælesørger rigtig fremviser. Synes derfor noget sælsomt, at Hr. Hans Jacobsen saadan ugrundet Beretning for Ed. Kgl. Maj. lader andrage til det at erholde og erlange, som hverken hans Formand, imedens han levede, ej heller Hr. Hans Jacobsen selv (fast henimod 20 Aar, medens han det hellige Ministerium der paa Steden haver forvaltet) førend nu haver begjæret eller vel sømmende at begjære, eftersom det strider imod vores Privilegier, hvilke hannem uden Tvivl ej have været bevidst. Endelig er det ikke lovligt, at han agter i saa Maade at tilbringe sig den Rente og Rettighed, som vores egen Sognepræst og Sognekirke af samme Herlighed, vores By tilbehørig, efter Ordinanzen og den 9. Riber Artikel naadigst tilladt og forundt er, og fra den Tid af Avlingen er begyndt, hidindtil den-nem er given og aflagt. Hvilken Rente og Rettighed, formedelst anden ringe Indkomst og den største Del af Borger-skabet deres Fattigdom og hel ringe Middel til at gjøre Undsætning til Sognepræstens Underholdning og Kirkens Reparation, vel behov gjøres. Hvorfor vi paa det aller-underdanigste af Ed. Kgl. Maj. beder og begjærer, at der ikke under nogen Prætext, som af nogen kan forevendes,

tillades at ske Indfald eller Skaar udi vores Bys Rettighed og Herlighed, som vi til des nydt og brugt haver efter vores Bys Privilegier, af fremfarne Konger udi Danmark naadigst undt og given, hvilke Ed. Kgl. Maj. og af kgl. Naade og Mildhed udi Kjøbenhavn den 30 Novembris 1648 ved deres fulde Magt at blive naadigst haver confirmeret og stadfæst. Vi og underdanigst formoder, ved de samme af Ed. Kgl. Maj. at maa conserveres og haandhæves. Vi Ed. Kgl. Maj.s med Gods, Liv og Blod pligtskyldige og underdanigste Tjenere altid forbliver, og under Guds høje Beskjærmelse med det ganske højlovlige kongelige Hus og Forvante altid troligen ønsket. Af Bogense den 26 Junii Anno 1654.

Jens Madsen

paa egne og sal. Anders Thomassens
Børns Vegne.

Hans Claussen Bang,

Egen Haand.

Fedder Hanssen.

Anne sl. Henrik Hansens

paa egne og mine Børns Vegne.

Oluf Svendsen

paa egne og sl. Rasmus Hieriksens
Børns Vegne, endogsaa paa Bogense Bys
Kirkes Vegne.

Mouritz Bendixsen

paa egne og paa Bogense Bys
Kirkes Vegne.

d.

Eftersom Borgmester udi Bogense og en Del af Æbeløs Lodsejere med hannem haver taget sig for udi deres Supplication, overleveret til Kgl. Maj.s Kansler, Hr. Christian Thomæsen, i Odense in Junio Anno 1654, mine Argumenter og Motiver, hvilke jeg udi min Supplication, til min allernaadigste Herre og Konge underdanigst overleveret, brugt haver, anlangendes den Ø Æbelø, at den synes med alle Rette at høre til Klinte Sogn, at tilintetgjøre, at Hs. Kgl. Maj.s udgivne Breve og Missive til vor kjære Hr. Lensmand . . . hvorudi Almuen paa forskrevne Ø befales at skulle tilholdes Klinte Kirke at søge . . . derudover skulde revoceres og tilintetgjøres. Beskyldte derfor mine Argumenter og Motiver, at de ere ikke saa fyndige og fundamental, som de synes. Hvorimod dette er min underdanigste Erklæring.

Først indføre Lodsejerne deres Adkomstbreve og i Synderlighed melde om velb. Henrik von Putbusches Kjøbe-brev og Skjøde, i Formelding, at han haver solgt og skjødet Bogense Borgere en Ø og en Skov, kaldet Æbelø, med al sin Herlighed, som der af Arildstid tilligget haver, og derudi skal ikke nævnes nogen Øbo liggendes til Klinte Sogn; dog negtes det ikke hermed, at der jo haver været et Fiskerhus, som den velb. Mands og hans velb. sl. Forfædres Fiskere, de aarligen der paa Øen havde, have i boet, hvilket jeg kan bevise, og Lodsejerne kan ikke med Sandhed negte. Dernæst beraaber Lodsejerne sig paa forskrevne Henrik von Putbusches Skjøde, som lyder, at al Herligheden, som til forskrevne Ø haver været, skal dem følge etc. Hvortil er mit Svar: Dersom foreskrevne Lodsejere ville forstaa det Ord Herlighed saaledes, at de Øen med sin Grund og Ejendom, Tilliggelse og Rettighed, i hvad Navn det have kan, at skulle nyde, bruge og beholde saasom fri Ejendom, da veed jeg ingen, som dem her udi gjør nogen Forhindring i nogen Maade. Og det synes at være paa alle Kjøebbreves og Skjøders Stil og Maner. Men dersom forskrevne Lodsejere fik i Sinde at ville tage forskrevne Ø fra det Sogn, den tilforn haver ligget udi, og lægge den til et andet Sogn, som den aldrig tilforn haver været under, for deres egen Belejligheds Skyld, da tror jeg ikke, saadan en Herlighed enten at være given, undt eller bevilget, eftersom Kgl. Maj.s naadigste Bevillings Breve lyder intet videre, end at de maa sig Øen tilforhandle. Ej heller er dem nogen saadan Herlighed af forskrevne velb. von Putbusch nogensinde solgt og afhændet, som den gode Mands egen Haand og Breve, derpaa til mig udgivet, beviser. Det er enhver ogsaa noksom bevidst, at dersom en velb. Adelsmand sælger og afhænder en Gaard eller Jord til en anden, udi et andet Sogn boendes, da tages dermed ikke den Rente og Rettighed, som deraf tilforn ganget haver efter Ordinansen til den Kirke og Præst udi det Sogn, som den haver altid været udi, og lægges til et

andet Sogn eller Kirke, som den bor udi, der sidst købte den, uanset at Skjødet lyder paa al Herligheden.

Dernæst for det andet beraaber Lodsejerne sig paa Kgl. Maj.s Tilladelses Brev, at derudi ikke navngives, hvad Sogn foreskr. Ø ligger udi; saavel som ej i noget andet deres Adkomstbreve. Hvortil svares: Efterdi det ikke nævnes, hvad Sogn forskr. Ø ligger i, da kan man ikke deraf slutte, at Lodsejerne maa lægge den under hvilket Sogn de vil, men heller at Hs. Kgl. Maj. ikke vil have den taget fra det Sogn, hun haver af Arildstid været udi. Thi det kan jo ikke slaa fejl, at Øen haver jo været udi et Sogn, før Bogense Borgere hende købte; og at det haver været Klinte Sogn og ikke Bogense, det beviser ikke aleneste Stedet og Naturen, men endogsaa gode Mænds Hænder og rigtige Tingsvidne. Fremdeles sige Lodsejerne, at det staar med udtrykkelige Bogstaver i forbeholdte Kgl. Maj.s Tilladelses Breve, at forskr. Ø ligger udenfor vor Kjøbsted Bogense. Dertil svares: at Øen ligger udenfor Bogense, det nægter ingen; dog ligger den meget nærmere Klinte Sogn end Bogense, og aldrig skal findes, den saa at være grundfæst til Bogense Sogn som til Klinte Sognegrund, eller dem, som paa samme Ø haver været, enten fremmede Fiskere eller Husbondens egne Tjenere, at have søgt Bogense Kirke eller Præst, før end Bogense Borgere den købte, men aleneste til Klinte Præst og Kirke, saa længe de deres Tilhold paa forskr. Ø haft haver.

For det tredie, saa gaar Lodsejerne til mine Argumenter og Motiver at ville svække, og beskyldte dem, at de ere ikke saa fundamental og fyndige, som ellers synes; sigendes først, at Æbelø er ikke saa landfast til Klinte Sognegrund, at man altid kan komme sikker did hen over; hvilket de med Exempler vil bevise, at der ere mange, desværre! druknede og omkomne paa samme Brod, som de kalde det. Dertil svares: Jeg haver i min Supplication ej hellær andet sagt, end at man kan gaa, ride og age dermellem, uden Floden er jo des højere. Hvor med jeg be-

kjender selv, at Floden og Vandet kan undertiden voxe saa højt, at man kan ikke gaa eller age der imellem; dog kunne de paa de Tider rejse til Baads meget snarere end til Bogense. At der er mange blevet og omkommet, der udi have de selv Skyld, at de bleve ikke tilbage, naar de saa, at Vandet var saa højt, indtil det faldt ud igjen, eller ogsaa sejlede til Baads, saa kunde de have sikkerlig nok rejst. Dog kan Lodsejerne ikke nægte, at det er jo saa landfast til Klinte Sognegrund, at imod der er een bleven og omkommen der, da ere de rejst nogle hundrede, ja nogle tusende baade til Fods og Vogns derimellem uskadte, som og daglig Forfarenhed giver det tilkjende, at der er den Dag, der rejste nogle Snese Vogne derimellem med Ildebrand og andet. Tilmed bekjende Lodsejerne selv, at i det første, de havde kjøbt samme Ø, rejste de altid til Vogns til samme Ø, men siden for Fares Skyld sejler. Hvorfor jeg vilde gjerne vide af dem, hvor paa de aage da, enten det var paa Grunden eller paa Vandet. Var det paa Grunden, da er det jo saa landfast, at man kan age der paa, uden Floden er des højere, som jeg i min Supplication underdanigst haver berettet; og der af kan erfares, at dette mit Argument er fundamental nok. — Og at de til Bestyrkning indføre det som et Fatale, at der skal endeligen een blive om Aaret, eller andet Aaret to, dertil svares: Der er ikke nogen bleven siden Anno 1641 til denne Dag, hvor af man kan se, hvad Grund deres Beretning haver . . .

End ydermere sige Lodsejerne, at dersom deres Tjenere paa Æbelø skulde søge Klinte Kirke og holde den for deres Sognekirke, da skulde de og være forpligtede til at holde deres Skik, Bylov, Gilder og Samlav etc. Dertil svares: Hvad Kirkeskik sig belanger, den skulle de visselig holde sig efter, som er ikke anderledes end andre Kirkeskikke udi Landet; men at de skulde endelig derfor holde Bylov, Gilder og Samlav med dem i Sognet, er aldeles ingen Conseqvens. Fremdeles beretter Lodsejerne, at jeg ikke skal kunne gjøre bevisligt, at der haver været noget opbygt

Hus paa Øen, førend de den sig tilforhandlede Dertil svares: At der haver været et Fiskerhus opbyggt paa Æbelø, førend den blev solgt og afhændet til Bogense Borgere, og det ikke saa ringe, som Bogense Borgere det beskrive, men af Tømmer, Tag, Loft, Vægge, Skorsten, Sengested og andet, hvorudi velb. sl. Fru Magdalene Seesteds, Mouritz Podebuskes saavel som velb. sl. Claus Podebuskes Fiskere have boet udi, den Stund den Fisker Hans Krog, som Lodsejerne formelde om, som tjente sl. Knud Rud til Enggaard for Fisker, rejste til Øen om Sommeren at fiske med Bevilling og havde sin Værelse i Bøgelund om Vinteren; det vil jeg med rigtig Tingsvidne bevise . . . Tilmed haver der været aarligen mange fremmede Fiskere, som kom fra Sjælland, Skaane og andensteds fra, undertiden ved et halft Hundrede Mand, som laa paa forskrevne Ø om Aaret og fiskede, førend den blev solgt til Bogense. Hvilke, imidlertid de der vare, søgte Klinte Kirke, og naar de ellers Præstens Tjeneste havde behov, aldrig søgte nogen anden end Præsten i Klinte og aldrig til Bogense. Hvoraf Klinte Præst den Tid havde ikke ringe Fordel, baade den Stund de der vare, og fornemmelig naar de vilde rejse bort, med Foræring til sin Husholdning, hvilket han siden haver mist. Alt dette kan jeg bevise.

Lodsejerne foregive, at der skal ingen Øboer findes uden deres egne Tjenere og Daglønnere, som kan være der idag og imorgen borte etc. Dertil svares: At det er deres Tjenere, haver jeg ikke nægtet; men om de kan og bør kaldes Daglønnere, som idag er der og imorgen borte, som nu i fulde sex eller syv Aar have været der i deres Hus, haft Hustru, avlet og opfødt Børn, holdt Dug og Disk, og ingen anden Steds imidlertid haft Tilhold: det giver jeg godt Folk at betænke. At der jo findes saadanne Folk nu paa Æbelø, nemlig Hans Sørensen og hans Hustru, Christoffer Pedersen og hans Hustru, Jørgen Ryddemand og hans Hustru, det kunne Lodsejerne jo ikke benægte. Hvorfor de synes med al Rette Øboer at kaldes, og bør at kaldes bosiddendes.

Lodsejerne formelde ydermere, at deres Tjenere haver af Begyndelsen altid søgt Bogense Kirke med Brudevielse, Absolution etc. Dertil svares: En Del af dem haver søgt til Bogense med Brudevielse, Børn at døbe, Absolution at annamme og Offer at give, en Del af dem ikke; men allesammen have de søgt Præsten i Klinte, naar de vare syge, at han skulde berette dem og deres døde begrave, og ikke til Bogense henved 19 eller 20 Aars Tid, jeg haver været der. Og det haver foraarsaget mig at andrage saadant supplicando, at det ikke skulde længer være i Flæng. Lodsejerne bekjende vel, at deres Tjenere haver saaledes søgt Bogense; men hvad Ret de have dertil, det tale de intet om. Men Aarsagen kan man lettelig agte at være denne, at efterat Bogense Borgere have fattet sig i Sinde, de vilde afrydde Skoven og saa paa Stedet, som nu længe siden begyndt er, vidste de vel, da skulde tiende deraf efter Ordinansen, hvilket faldt dem for besværligt at gjøre, og mest at lade den levere paa sine tilbørlige Steder efter Recessen; vilde derfor saa under Prætext drage Tienden fra sit rette Sted til et andet, som faldt dem belejliger, eller ogsaa maaske vilde være slet kvit derfor. Hvorudover Kongen, Kirken og Præsten i Klinte Sogn haver i nogle Aar mist deres Rettighed. Og herudi sidder Sygen allesammen. Thi hvad ondt skulde ellers Lodsejerne have deraf, at Øen ligger i Klinte Sogn, naar der ingen gjør dem Forfang paa deres Ejendom og Herlighed, som det undt og bevilget er.

End bekjende Lodsejerne, at de have haft en Ryddemand nogen Stund der paa Øen paa et fortinget Arbejde, som var kommen fra Jylland og haver sin Bevis med sig fra den Præst, som han sidst havde været hos, hvilken jeg maaske vel haver i adskillige Maader betjent; men formener, det stod enhver Præst frit for at gjøre, naar han fremviste sin Seddel, han havde fra sin Præst i Jylland etc. Dertil svares: Den Stund denne Ryddemand han er paa Æbelø, maa ingen anden betjene hannem enten paa Sotte-

seng eller udi Kirken uden den, i hvis Sogn Øen er. Men eftersom han ikke andet vidste, end den laa i Klinte Sogn, kunde og did allerbelejlignst komme til Kirke og i sin Sygdom faa Bud, saa er han kommen til Klinte Kirke og af Præsten der i adskillige Maader er bleven betjent.

Fremdeles beraaber Lodsejerne dem paa, at min sl. Formand ikke haver klaget derpaa, og ej heller jeg nu i saa mange Aar før nu. Dertil svares: Min Formand var en svag, affældig Mand, som mere laa paa sin Sotteseng i sidsten, end kunde betjene sit Embede, hvorfor han maatte kalde sig en Medtjener, som alle er vitterligt, saa han for sin Svagheds Skyld ikke kunde klage derpaa. Der gaves ej heller maaske stor Aarsag til at klage i hans Tid, som var alene henved elleve Aars Tid. Men om han haver i sin Tid ikke klaget, saa haver jeg nu, som er hans Efterkommer. Er det ikke sket til Tinge, saa er det dog ofte sket for 14 eller 15 Aar siden, baade mundtlig og ved Venner, at Borgmesteren vilde lade sig bekvemme; jeg vilde være god at gjøre med, aleneste at der kunde findes en Kjendelse for min Efterkommers Skyld. Men der han ikke vilde, haver jeg været forarsaget underdanigst for min naadigste Konge det at lade andrage, formenendes det ikke bør at holdes for nogen Hævd, eftersom Lodsejerne ikke kan fremvise nogen lovlig Adkomst, at det bør at følge Bogense Kirke og Sogn. Det er ej heller nogen Jord og Ejendom angaaende, at det kunde agtes for 20 Vintres Hævd, men heller efter Ordinansen, som tilholder, at dersom noget er frakommet noget Kald med Uret, at det da skal dertil igjen med Retten.

Dernæst foregive Lodsejerne, at min Begjæring skulde stride inod deres Privilegier etc. Dertil svares: Denne forskrevne Ø er vel af kgl. Gunst og Naade Bogense Borgere undt og tilladt at maatte sig tilforhandle og kjøbe etc. Til videre Privilegium synes mig ikke dette Benaadningsbrev kan sig udstrække, saa at om Bogense Borgere vilde afrydde (»affrygge«) Skoven og besaa Jorden med Korn, at de da

maatte tage den Tiende og Rettighed fra Klinte Sogn, som den hør til med Rette, og henvende den til Bogense. Kan de fremvise noget saadant Privilegium dem at været givet, saa vil jeg gjerne lade mig nøje; men dersom ikke, formener jeg, Kongen, Kirken og Præsten udi Klinte hidtil at have sket Uret.

Endelig sige Lodsejerne, at det ikke er lovligt, at jeg agter mig i saa Maade at tilbringe mig den Rente og Rettighed, som deres egen Sognepræst og Kirke efter Ordinanansen naadigst er tilladt. Dertil svares: Først, at det er endnu ubevist, at den Tiende, der falder paa Æbelø, at den er Bogense Kirke og Præst undt og tilladt. Dernæst veed jeg ikke at være forbuden, men lovligt nok at være, at en ærlig Præstemand staar paa sin Ret, at dersom hannem noget af hans Kalds Rettighed enten ulovligen er frakommen, eller practiceres paa af nogen, under Prætext hannem det at fritage og lægge til andre, som det ikke hør til med Rette, for deres egen Kommoditets Skyld, at han det kan beholde. Thi det holder Ordinansen hannem til at gjøre. Dette er min Begjæring og intet andet. Naar denne min ringe Erklæring maa agtes, tror jeg vist, at mine Argumenter og Motiver, som jeg haver brugt i min Supplications og Begjærings Anhold, skal ikke findes at være saa ufyndig og ugrundet, som Æbeløs Lodsejere den med liden Consideration beskylder. Men det synes ulovligt, at for^{ne} Lodsejere tør understaa sig med saadanne ugrundede Beretninger at gjøre Forhindring udi Hs. Kongl. Maj.s Befaling, som imod Hs. Kgl. Maj.s udgivne Brev og Missive over Aar og Dag sket er.

Dette er min sandfærdige Erklæring, som jeg underdanigst beder at maatte i Naade optages. Dette bekjender jeg

Kgl. Maj.s underdanigste
Tiener og tro Forbeder

Hans Jacobsen,
Sognepræst til Klinte og Grindeløs. M. ppria.

For at faa en retfærdig Afgjørelse af denne vanskelige Sag, blev der 1656 nedsat en kgl. Kommission, bestaaende af to saa ansete Mænd som Iver Vind og Jørgen Brahe, til at undersøge den. Da de til Sagens Oplysning lod optage Tingsvidner, var der bl. a. en gammel Mand, der blev ført som Vidne paa, at Æbelø for en Menneskealder siden havde hørt til Klinte. Han ytrede: »Der laa samme Tid mange fremmede Fiskere (under Æbelø), som vare komne fra andre Steder og fiskede Sommeren igjennem, hvilke ogsaa imidlertid søgte Klinte Kirke og forærede Præsten i i Klinte baade tør og saltet Fisk for hans Tjeneste, naar de rejste bort«¹⁾. — Resultatet af Kommissionens Undersøgelse blev et Kongebrev af følgende Indhold:

Frederik III bevilger efter Ansøgning fra Bogense, at det maa staa dem, der opholde sig paa Æbelø, frit for at søge Bogense eller Klinte Kirke og efter Behag lade sig betjene af Præsten i Bogense eller af Præsten i Klinte. Hvad Tiende, der falder paa Øen, skal derfor deles lige mellem begge Præsterne. Dog skal denne Bestemmelse ikke have tilbagevirkende Kraft (»hvis hidindtil er sket, derfor ej noget videre at søges eller paatales«). Dat. 13 Juli 1656²⁾.

Til Æbeløs videre Historie kunde her fortælles meget, hvis Stedet var dertil³⁾. Men da Efterretningerne ikke vedrøre Øens kirkelige Stilling, skal jeg indskrænke mig til følgende faa Notitser:

En god Del af Bogense Borgeres Andele i Æbelø erhvervedes efterhaanden af Borgmester Hans Jørgensen (Husum) i Bogense, der var Byens deputerede ved Rigsdagen i Kjøbenhavn 1660, og hvis ret mærkelige Historie

¹⁾ Kalkar, Theol. Tidsskrift 1872, S. 106.

²⁾ Provst Knudsens Mnskr. Vedel Simonsen, Rugaards Hist. II, 2, 34—5.

³⁾ Særlig efter Knudsens Mnskr. Se ogsaa Vedel Simonsen, Rugaards III, 6 19. 111. 134. 138 ff. o. fl. St.

Fr. Barfod med saa stor Flid har søgt at oplyse¹). Efter hans Død (1681) ægtede hans Enke Tolder Christ. Pedersen i Bogense, der dels ved Arv dels ved Kjøb blev den største Lodsejer paa Øen, indtil han 1708 tilskjødede Jens Ibsen Trøstrup til Harridslevgaard alle sine Lodder og Anpartar af Æbelø for et Beløb af noget over 3000 Dlr. 1719 købte Justitsraad Iver Andersen til Hollufgaard og Ørritslevgaard, Amtmand over Assens og Hingsgavls Amter, saa godt som hele Øen, som han især benyttede til Græsning af Køer og Faar. En Andel paa 100 Rdl., som Bogense Kirke ejede, men hvoraf den i lang Tid intet havde oppebaaret (siden Trøstrup havde faaet Øen, havde han dog betalt Kirken 5 Rdl. aarlig), købte Ivar Andersen endnu i sit Dødsaar (1726) for 160 Rdl.²). Øen forblev derpaa i hans Enkes, Margrete Lisbeth Rosenvinges, og Arvingers Besiddelse, indtil hans Svigersøn Caspar Herman v. Heinen, Stiftamtmand i Viborg, overtog den. 1782 købte Statsminister, Greve J. G. Moltke Æbelø af Kammerherre v. Heinen til Kjærsgaard (i Brænderup Sogn), og siden har Øen ligget under Einsidelsborg (Grevskabet Roepstorff).

Tillæg.

1. Kgl. Resolution i Anledning af et Kaldsbrev for en Præst i Klinte og Grindløse.

Friderich den fjerde (osv). Vor Bevaagenhed tilførn. Paa den til Os den 21 Septembr. sidst afvigte indkommen allerundanigste erklæring over os elskelig Oberst Lieutenant Warensteds Supplication, anlangende at vores paa hans til Gøde Ernstsens Helm den 3 Octobr. 1712 udgivne Kaldsbrev paa at

¹) Personalhist. Tidsskrift 3. R. IV, 213 ff. Se ogsaa Ny kirkehist. Saml. I, 104, og Aarsberetning fra Geh.-Archivet V, S. XXIII, hvor en Bevilling af 1666 for Hans Jørgensen paa at rydde Skov paa Æbelø omtales.

²) Kgl. Reskript af 8. Febr. 1726.

være Sognepræst til Klinte og Grindeløs Sogner i vort Land Fyen, som nu skal være ledig, allernaadigst given confirmation maatte igien kaldes, eftersom bemelte Gøde Ernstsens Helms dygtighed til Prædicke Embedet samt hans levnets skikkelighed ey skal være saaledes, som af en Præst udkræves, med videre, give Vi dig hermed allernaadigst til Svar, at saafremt fornævnte Oberst Lieutenant Warenstedt ey inden 14 dage nogen usømmelighed, som fornævnte Gøde Ernstsens Helm i at blive Præst kand forhindre, ved Retten imod hannem anhengig gjør, du da med Ordination dit Embede efter Forordningen forretter, og haver du her af meer bemeldte Warenstedt uden Ophold notice at give. Dermed skeer Vor Villie. Befalendes dig Gud. Skrevet paa Vort Slot Kiøbenhavn den 30 Septembr. Anno 1713.

Efter Hans Kongelig Mayestets allernaadigste befaling, udi høistbemelte Hans May^{ts} fraværelse, under det Kongelig Segl, og det her værende Conseils underskrift.

O. Krabbe.

C. Sehestedt.

W. Helt.

Udskrift: Os Elskelig Velædle og Velærværdige Mag. Christian Muus, Biscop over Fyens Stift.

Orig. i Fyns Bispearkiv, Skam Herreds Breve, 25.

2. *Udtog af Breve i Odense Bispearkiv vedrørende Skam Herred og Æbelø.*

1533, Lørdag efter S. Mortensdag. (Fynbo Landsting). I en Sag, hvorunder Knud Gyldenstjerne, Electus til Fyns Stift, og Kirkeværgen i Bedesløf havde i Rette stevnet Jens Bosen, Herredsfoged i Skam Hrd., for en Dom, hvorved han havde frakjendt Bedesløf Kirke en den hidtil tilhørende Jord, kjendte Landsdommer Jørgen Qvitzov for Ret, at Herredsfogdens Dom ikke skulde komme Bedesløf Kirke til Skade paa dens Ejendomsret til bemeldte Jord.

1578, 12. Juni. (Koldinghus). Frederik II tilskjøder og giver Fru Magdalene Seested, Movrits Podebusks Hustru, og hendes Arvinger, Øen Æbelø med tvende af Kronens Gaarde i Kjørup.

1585, 1. April. Tingsvidne udstedt paa Skam Herreds Ting ang. et Mageskifte mellem Hr. Niels Muus, Sognepræst i Bedeslev og Ugerslev, og Ole Friis ang. nogen Jord.

1586, 19. Maj. Tingsvidne af Skam Herreds Ting om et Mageskifte mellem Hr. Niels Muus i Ugerslev og Rasmus Lavritsen smst. angaaende et Stykke Jord.

1596, 22. April. (Odense). Jacob Matsen, Superintendent i Fyns Stift, og Niels Bang, Sognepræst i Klinte og Herredsprovst i Skam Hrd., stevne Hr. Niels Hansen, Medtjener i Skamby Sogn, til at møde i Odense Consistorii Hus førstkommende 26. April. og svare til en Klage, som Christoffer Valkendorf til Glorup, Høvedsmand paa Kongsgaarden i Odense og Stifts-lensmand over Næsbyhoved Len, førte over ham i Anledning af et Kaldsbrev, han for en Tid siden havde faaet af 7 Kaldsmænd og den daværende Provst i Skam Hrd. paa at blive sin Faders Eftermand i Skamby. Dette Kald formentes nemlig ikke at være „saa lovlig gjort efter Ordinansen, som det bør“.

1623, 14. Juni. (Kbhvn). Henrik Podebusk til Kjørup sælger til Hans Bang, Indvaaner i Bogense, og dennes Medborgere smst. Øen Æbelø, der var ham arvelig tilfalden efter hans Fader, for 6000 Sl. Daler.

1623, 18. Juni. (Kbhvn. alm. Herredag) Henrik Podebusk til Kjørup tilskjöder Hans Bang, Raadmand i Bogense, paa egne og hans Medborgeres Vegne, Øen Æbelø med Skov, tiliggende Grunde og Herlighed. Han tilstaar derfor at have annammet Fyldest og fuld Betaling. Skjødet er medunder-tegnet af Henrik Gyldenstjerne og Moritz Putbusch.

1623, 21. Juni. (Kbhvn). Christian IV tillader Borgmester og Raad i Bogense paa menige Borgerskabs Vegne at tilfor-handle sig Æbelø af Henrik Podebusk, eftersom Byen ikke havde fornøden Skov, da den Skov, den tilforn havde haft, var kommen til Adelen.

1632, 23. April. (Koldinghus). Christian IV gjør vitterligt, at da Degnen i Hundstrup i Skam Hrd. ikke havde nød-tørftigt Underhold, saa bevilges ham uden Ægt og Arbejde en Kirkebolig i Hundstrup efter den nuværende Beboers Død. Der skulde dog svares en aarlig Afgift paa 2¹/₂ Pd. Byg af Bo-ligen til Kirken i Hundstrup.

1637, 22. Februar. (Antvorskov). Christian IV's aabne Brev i Anledning af et Andragende fra Maren, afg. Hr. Hans Nielsen Bangs Efterleverske. Hendes Mand, der havde været Præst i Skam Hrd., var død forgangne Aar og havde efterladt hende som Enke med tre smaa Børn. Siden var Præstegaarden brændt, og hun var derved kommen i stor Nød. Nu tilstaas der hende som Hjælp til Præstegaardens Opførelse en Rigsort af hver Kirke i Fyns Stift. I et Kongebrev af 23. Febr. s. A. til Fyns Biskop anbefales hun til godvillig Understøttelse af Præsterne.

1645, 1. Maj. (Kbhvn). Cristian IV tilskriver Biskop Hans Michelsen, at han skulde være Hr. Jørgen i N. Næraa, hvis Præstegaard var brændt, behjælpelig hos Præsterne og Kirkerne i Fyns Stift, at han kunde faa nogen Hjælp, ligesom det med andre i lige Tilfælde plejede at ske.

1648, 30. November. (Kbhvn). Frederik III stadfæster Byen Bogenses Friheder og Privilegier. Tillige tillades det Borgerne i Bogen at beholde al den Ejendom og Overdrift, som hører til Byen, „undtagen den Jord og Ejendom, som ligger til Harritslevgaard, og vor kjære Herre Fader¹⁾ har skjødet og afhændet til afg. Jørgen Suab og hans Arvinger.“

1651, 30. Juni (Kbhvn). Frederik III benaader af Hensyn til Sognepræstens og Sognemændenes gode Vidnesbyrd Mads Jørgensens Kone i Brønstrup i Skam Hrd. paa hendes Liv, skjønt hun nu anden Gang af Forsømmelse har ligget et Barn ihjel. Hun skulde staa aabenbart Skrifte, og hendes Husbonde efter Evne bøde til næste Hospital.

1654, 17. Juni. (Koldinghus). Frederik III bevilliger Hr. Jørgen Nielsen, Sognepræst i Næraa „paa Nørreslette“, som havde lidt stort Tab ved den grasserende Kvægsyge, at han for Livstid maatte lægge „den Gangbolig i Badstrup By“ til Præstegaarden, og nyde fri Hovning; men Landgilde skulde han yde af den. (I en Paategning af 2. Marts 1666 beklager Hr. Jørgen Nielsen, at han ikke havde haft synderlig Nytte af denne Benaadning, paa Grund af at der var en Enke i Boligen,

¹⁾ Bør rettes til Farfader (s. Laursen, Kronens Skøder, 1. Bind, S. 61f. 284).

som skulde have Underhold. Endvidere omtaler han, at han havde lidt Skade ved Præstegaardens Brand [1645].

1679, 25. Juni (Uggerslev Præstegd.). Anders Rasmussen Skytte beder om Forskaanelse for Halvdelen af det ham paaagde Krigsstyr. „Jeg har et af de ringeste Kald i Landet, Decimantes 37, iblandt dem ere 10 ganske øde, alle de andre meget forarmede; Præstegaardens Avling er ikke en Plovs Brug, Højeringen ringere, men slet intet til Brænde, hverken Skov eller Tørveskyrff.“

1681, 16. Septbr. (Ugerslev Prstgd.). Præsten Anders Rasmussen Skytte havde holdt Ugerslev Kirke med Vin, Brød og Voxlys i 5 Aar og havde hidtil ikke kunnet faa nogen Erstatning derfor, hverken af den forrige Stiftsskriver, Rasmus Andersen, eller af den nuværende, Borgmester Jens Madsen i Odense. Han beder derfor Stiftsøvrighed om at hjælpe ham til Erstatning for det gjorte Udlæg.

1686, 10. Februar. (Ugerslev Prstgd.). Præsten Anders Rasmussen Skytte havde for sit Kalds Ringheds Skyld fæstet Bedeslev Kirketiende; han beder nu Biskoppen om Afslag i Fæsteafgiften, da en Del Gaarde i Sognet laa øde og Jorderne udyrkede, hvorfor de ikke svarede Tiende. Tillige beder han om at faa sit Udlæg for Vin, Brød, Voxlys og andet til Ugerslev og Bedeslev Kirker i Aarene 1672—4 erstattet. Vedlagt findes Attester fra Kirkeværgerne og fra Stiftamtmand Erik Banner om, at han ingen Erstatning havde faaet for sit Udlæg i de nævnte Aar, da Regnskabet 1675 aflagdes paa S. Hans Kloster i Odense, i Stiftamtmandens, Biskoppens, Provst Hans Jacobsens og Kirkeværgernes Overværelse.

1687, 18. Juli. (Kbhvn). Peder Rodsteen til Elkjær og Langholt, Kammerjunker hos Prins Christian¹⁾, Sekretær i det danske Kancelli, sælger til Jens Eriksen til Hollufgaard, Borgmester i Odense og Amtsskriver i Odense og Rugaards Amter, Skamby Kirke med tilhørende Gods og Tienden samt Jus patronatus, der under 27. Januar s. A. var tilskjødet Ped. Rodsteen af Kongen.

¹⁾ Søn af Kong Christian V. Han døde 27. Juni 1695 i en Alder af 20 Aar i Ulm, medens han var paa en Rejse til Italien.

1695, 7. Maj. (Kbhvn). Christian V overdrager, efter Ansøgning af Baron Rudolf Abraham v. Putbus, Patronatsretten til N. Næraa Kirke til Friherskabet Kjørup. Istedesfor denne Kirkes Tiende, som Jomfru Sofie Friis hidtil havde haft i Fæste, skulde hun fremtidig for Livstid have N. Højrup Kirkes Tiende i Fæste.

1698, 2. August. (Jægersborg). Christian V tilskjæder Rudolph Abraham von Putbus, Friherre til Kjørup, Patronatsretten til N. Højrup Kirke, mod en Betaling af 756 Rdl. 24 Sk.

1728, 3. Januar. (Einsidelsborg). Skrivelse fra Baron M. Putbus til Fyns Biskop angaaende et Andragende, som Degnen Hans Carsten Struch i Hundstrup havde indgivet til Kongen om sin formentlige Berettigelse til en Kirkebolig¹⁾ i Hundstrup. Baronens skriver bl. a.: „Efterat Hs. Kgl. Maj. 1681, 25. Jan. naadigst afstod Hundstrup Kirke til min sl. Fader, ere begge Sogne, Kjørup og Hundstrup, incorporerede og betjenes nu af een Degn, og itzige Degn nyder saaledes begge Sognes Degnerente og Indkomster“. Baronens mente derfor, at Degnen ikke med Billighed kunde gjøre Krav paa mere.

¹⁾ Se ovenfor, S. 783, Kongebrev af 22. April 1632.
